

زیست شناسی مصنوعی متابولیت های ثانویه از طریق روش های متابولومیک

۱- مریم بمپور ۲- سعید رضایی زارچی

- ۱- کارشناس ارشد بیوفیزیک دانشگاه پیام نور تفت
- ۲- استادیار گروه زیست شناسی، دانشگاه پیام نور تفت

Email: golsacmss@gmail.com
Email: srezaei_۲۰۰۶@yahoo.com

چکیده

بسیاری از متابولیت های ثانویه میکروبی دارای ارزش بیوتکنولوژیکی بالایی برای پزشکی، کشاورزی و صنایع غذایی هستند. یکی از ابزارهای ضروری در جعبه ابزار زیست شناسی مصنوعی، متابولومیک است. این بررسی نقش محوری متابولومیک را برای میکروبیولوژی مصنوعی متابولیسم ثانویه، از جمله نقش حیاتی آن در کشف ترکیبات جدید در میکروپها، بررسی محصولات جانبی مسیرهای متابولیک مهندسی شده، همچنین شناسایی گلگاههای اصلی برای تولید بیش از حد ترکیبات نشان می دهد. ما با برجسته کردن چالش های باقیمانده و پیشرفت های تکنولوژیکی اخیر که متابولومیک را به سمت تحقق پتانسیل خود به عنوان یک فناوری سنگ بنای میکروبیولوژی مصنوعی سوق می دهد، نتیجه گیری می کنیم.

کلمات کلیدی: متابولیک، زیست شناسی مصنوعی، متابولیسم ثانویه

۱. مقدمه

متابولیت‌های ثانویه دسته مهمی از ترکیبات بسیار ارزشمند را تشکیل می‌دهند که طیف وسیعی از کاربردها را شامل می‌شوند، از جمله داروها (مانند آنتی‌بیوتیک‌ها، عوامل ضد تومور، سرکوب‌کننده‌های ایمنی)، مواد شیمیایی کشاورزی (مانند آفت‌کش‌ها، حشره‌کش‌ها، ضد تغذیه)، سوخت‌های زیستی (مانند اسکوالن، اولرژین‌های افزودنی غذایی) به عنوان مثال کاروتنوئیدها، فلاونوئیدها، اسانس‌ها). یک تخمین آماری در سال ۲۰۰۵ تقریباً ۲۳۰۰۰ متابولیت میکروبی فعال زیستی شناخته شده را گزارش کرد که حدود ۱۶۵۰۰ مورد از آنها فعالیت آنتی‌بیوتیکی را نشان دادند [۲].

با این حال، این ترکیبات معمولاً در مقادیر بسیار کم (یا اصلاً) در شرایط آزمایشگاهی معمولی در گونه‌هایی که از آن منشأ می‌گیرند تولید می‌شوند. خوشبختانه، پیشرفت‌های اخیر در میکروبیولوژی مصنوعی ممکن است یک راه جایگزین بالقوه برای دسترسی به این گنجینه محصولات طبیعی فراهم کند. زیست‌شناسی مصنوعی، که هدف آن طراحی مجدد سیستم‌های بیولوژیکی برای اهداف و کاربردهای جدید است، انتقال یک مسیر بیوسنتزی متابولیت ثانویه را از ارگانسیم منشأ آن به میزبان‌های هترولوگ سازگارتر امکان‌پذیر می‌سازد، جایی که ترکیبات مورد نظر یا پیش‌سازهای آنها را می‌توان با تیتراهای دلخواه تولید کرد. [۹]. یکی از ابزارهای مهم در جعبه ابزار زیست‌شناسی مصنوعی متابولومیک است که کل مکمل متابولیت‌های کوچک را در یک نمونه بیولوژیکی فهرست بندی می‌کند [۶].

کاربردهای متابولومیک عمومی در زیست‌شناسی مصنوعی اخیراً توسط الیس و گوداگر [۴] مورد بررسی قرار گرفته است که بر ادغام متابولومیک، فلوکسومیکس و مدل‌سازی متابولیک در طراحی و بهینه‌سازی میکروب‌های مهندسی شده تمرکز کرده‌اند.

در این بررسی، هدف ما نشان دادن نقش متابولومیک به طور خاص به عنوان یک ابزار تحقیقاتی در زیست‌شناسی مصنوعی متابولیسیم ثانویه است. ما ابتدا اهمیت متابولیسیم ثانویه میکروبی را برای زیست‌شناسی مصنوعی توصیف می‌کنیم. سپس پتانسیل بهره‌برداری از متابولومیک برای کشف ترکیبات جدید و مسیرهای بیوشیمیایی در میکروب‌ها را مورد بحث قرار می‌دهیم. نقش محوری متابولومیک در مهندسی مسیر با مثال‌هایی در مورد شناسایی محصولات جانبی و گلوگاه‌های اصلی برای تولید بیش از حد ترکیبات مورد علاقه نشان داده شده است.

علاوه بر این، ما در مورد پتانسیل متابولومیک، ادغام شده با مدل‌سازی متابولیک، به عنوان مبنایی برای پروژه‌های زیست‌شناسی مصنوعی در مقیاس بزرگ بحث می‌کنیم: متابولومیک می‌تواند برای ارائه اطلاعات کلیدی برای بهبود مدل‌های پیش‌بینی و کمک به طراحی مسیرهای مصنوعی به کمک رایانه استفاده شود.

در نهایت، ما پیشرفت‌های مهمی را در روش‌های تحلیلی که می‌توانند از جدیدترین روندها در میکروبیولوژی مصنوعی پشتیبانی کنند، برجسته می‌کنیم.

۲. متابولیسم ثانویه و زیست شناسی مصنوعی

استخراج ژنوم باکتری، خوشه‌های ژن بیوسنتزی ثانویه متعددی را نشان داده است که به طور بالقوه برای ترکیبات جدید با ارزش بیوتکنولوژیکی بالا کدگذاری می‌کنند. این خوشه‌های ژنی یک منبع طبیعی تقریباً تمام نشدنی متابولیت‌های ثانویه برای میکروبیولوژیست‌های مصنوعی را تشکیل می‌دهند [۱].

ماهیت بسیار مدولار ماشین‌های بیوسنتزی که مسئول تولید متابولیت‌های ثانویه هستند، آنها را به یک هدف جذاب برای استراتژی‌های زیست‌شناسی مصنوعی تبدیل می‌کند، هم از طریق بازسازی خوشه‌های ژنی برای تولید مؤثرتر محصول خود و هم با ترکیب مجدد ماژول‌ها برای افزایش کسر فضای شیمیایی قابل دسترسی به سیستم‌های تولید بیولوژیکی. این رویکرد مهندسی منطقی را می‌توان با ادغام با جهش‌زایی تصادفی و مدل‌سازی متابولیک بیشتر تقویت کرد [۹].

پیشرفت‌های اخیر در سنتز ژنوم چنین استراتژی‌هایی را در مقیاس نسبتاً بزرگ واقعی می‌سازد. یک مثال برجسته از مهندسی بیوسنتز متابولیت ثانویه، تولید بیش از حد آرتمیسینین اسید پیش ساز آرتمیزینین با استفاده از رویکرد زیست‌شناسی مصنوعی است.

ژن‌های کدکننده آنزیم‌های شرکت‌کننده در مراحل متوالی در مسیرهای بیوسنتزی آرتمیزینین از ساکارومایسس سرویزیه، درمنه آنوآ و اشرشیاکلی انتخاب شدند، که به دو اپرون مونتاژ شده و به یک سویه میزبان *E. coli* تبدیل شدند. متعاقباً چندین مرحله بهینه‌سازی به منظور دستیابی به تولید ترکیب کارآمد انجام شد. با نشان دادن قدرت یک استراتژی زیست‌شناسی مصنوعی مدولار، همان مسیر ایزوترپنوئیدی نیز به سمت بیوسنتز تاکسادیین، پیش‌ساز داروی ضد سرطان تاکسول که به طور بالینی انجام می‌شود، طراحی شد و به افزایش تیتراژ تقریباً ۱۵۰۰۰ برابری در *E. coli* دست یافت.

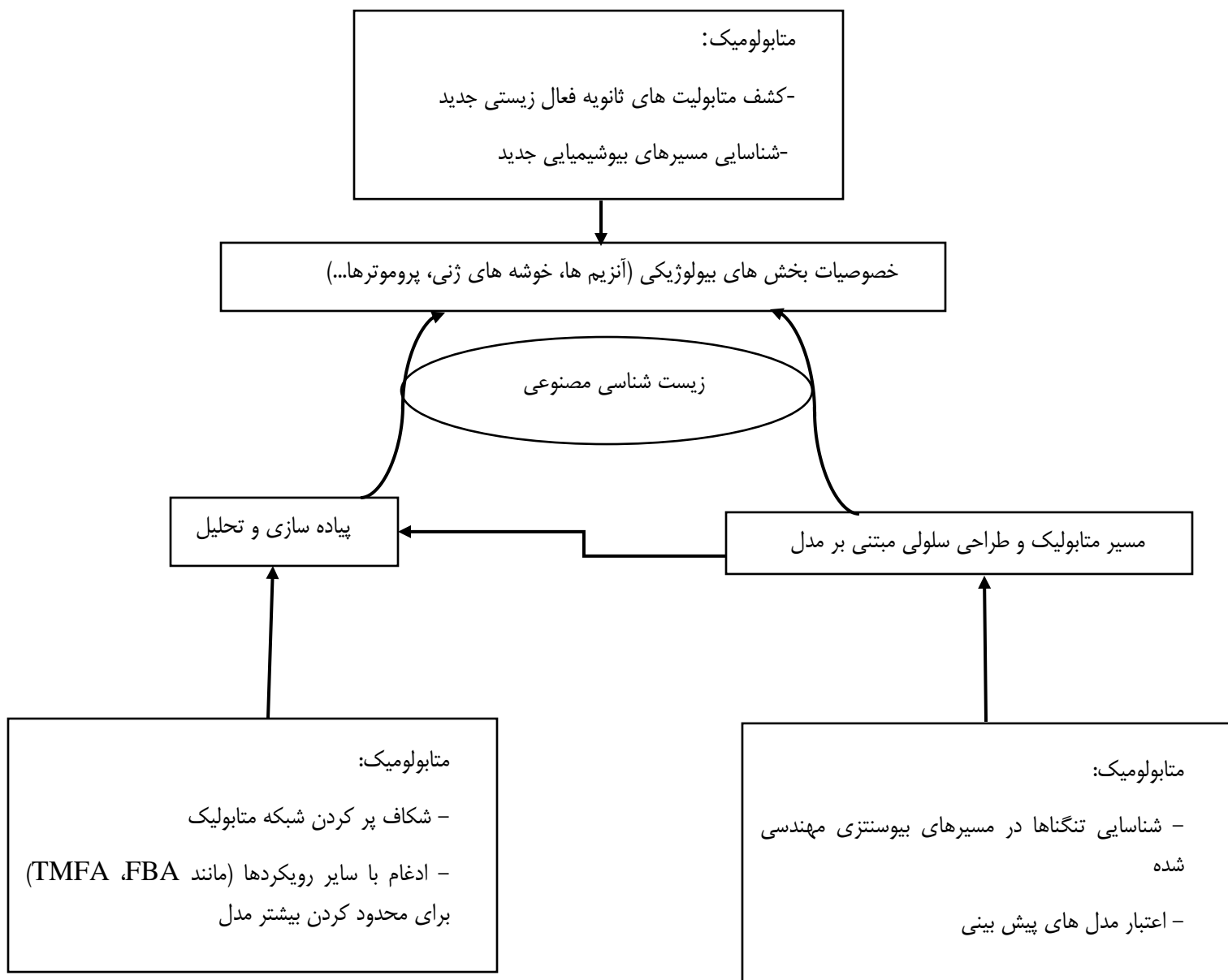
در حال حاضر، ابزارهایی برای مهندسی بیوسنتزی مشابه تولیدکنندگان متابولیت ثانویه معمولی مانند اکتینومیست‌ها نیز در حال توسعه هستند. توسعه میزبان‌های کاهش‌یافته با ژنوم برای بیان هترولوگ مسیرهای متابولیک مهندسی شده مورد علاقه، جزء مهم دیگری را برای جعبه ابزار زیست‌شناسی مصنوعی فراهم می‌کند، زیرا از تداخل متابولوم ثانویه درون‌زای پیچیده جلوگیری می‌کند. یک مثال قابل توجه که کاربرد میزبان‌های به حداقل رسیده توسط ژنوم برای تولید متابولیت‌های ثانویه را نشان می‌دهد، بیان بسیار کارآمد آنتی‌بیوتیک‌های هترولوگ (استرپتومایسین، سفامایسین C و پلادینولید) و پیش‌ساز ایزوترپنوئید گیاهی، آمورفادین، در یک سویه به حداقل رسیده از ژنوم از *Streptomyces averilis* است. [۱۴]

۳. متابولومیک و میکروبیولوژی مصنوعی

متابولومیک تجزیه و تحلیل جامع همه متابولیت ها (یا به عبارت واقعی تر: بسیاری) در یک نمونه بیولوژیکی است. از آنجایی که متابولومیک آخرین مرحله در آشبار omics است، نزدیکترین به فنوتیپ، تصویر فوری مستقیمی از وضعیت فیزیولوژیکی سلول در یک زمان خاص و تحت شرایط خاص ارائه می دهد [۱۲].

پیشرفت های اخیر در مطالعات متابولومیک توسط پیشرفت هایی در روش های تحلیلی در ترکیب با توسعه های نرم افزاری برای تفسیر داده های تجربی انجام شده است. تحقیقات گسترده در زمینه متابولومیک به نوبه خود نیروی محرکه ای برای بهبود ابزارهای تحلیلی، به ویژه در مورد طیف سنجی جرمی (MS) است. طیف سنجی جرمی به دلیل تطبیق پذیری آن در طراحی آزمایشی (تحلیل جهانی یا هدفمند، MS پشت سر هم برای اطلاعات ساختاری)، دقت جرمی بالا و حساسیت بالای آن برای شناسایی و کمی سازی (نسبتا و مطلقا) بسیار یک پلت فرم مورد علاقه برای مطالعات متابولومیک بوده است. متابولیت های کم فراوانی [۳].

برای کاربردهای میکروبیولوژیکی، MS بیشتر در ترکیب با کروماتوگرافی مایع (LC-MS)، با کروماتوگرافی گازی (GC-MS) و الکتروفورز مویرگی (EC-MS) به میزان کمتری استفاده می شود. همه این روش ها با موفقیت برای نمونه های میکروبیولوژیکی به کار گرفته شده اند، و این فناوری اکنون برای کاربردهای در مقیاس بزرگ به اندازه کافی بالغ شده است. در زیست شناسی مصنوعی متابولیسم ثانویه، متابولومیک می تواند نقش های مهمی را ایفا کند، هم به عنوان یک کشف و هم به عنوان یک ابزار اشکال زدایی (خلاصه شده در شکل ۱). [۷]



شکل ۱- نقش متابولومیک در زیست شناسی مصنوعی متابولیسم ثانویه

۴. متابولومیک برای کشف ترکیبات جدید در میکروب ها

در ساده ترین کاربرد، متابولومیک می تواند برای شناسایی و تعیین کمیت متابولیت های ثانویه، یا محصولات خوشه های ژن متابولیت ثانویه یتیم که توسط استخراج ژنوم آشکار شده اند یا محصولات مورد نظر یک سویه مهندسی شده، استفاده شود. مورد اول به ویژه هنگام استفاده از رویکرد متابولومیک مقایسه ای امیدوار کننده است.

با مقایسه مشخصات متابولیک یک سویه نوع وحشی و جهش یافته های آن در جایی که ممکن است یک مسیر بیوستتزی ثانویه خاموش بیدار شود، می توان متابولیت های جدیدی را که هنوز مشخص نشده اند، به سادگی با شناخت توده های فراوان متفاوت از عصاره های دو سویه شناسایی کرد. شناسایی اخیر یک ترکیب فعال زیستی جدید سنتز شده توسط یک خوشه ژنی پلی کتید سنتاز نوع I (PKS) در تولید کننده کونگوسیدین و اسپیرامایسین *Streptomyces ambofaciens* موردی است.

در این مطالعه، تولید بیش از حد متابولیت (های) کدگذاری شده توسط نوع رمزآلود PKS I در *S. ambofaciens* با بیان یک ژن فعال کننده احتمالی خاص مسیر (۰۴۸۴samR)، که عضوی از LuxR بزرگ متصل به ATP را کد می کند، به دست آمد. LAL) خانواده. تجزیه و تحلیل پروفایل متابولیکی مقایسه ای عصاره های میسلیم متانولی از سویه مزدوج که در آن خوشه ژن مرموز PKS ایجاد شد و سویه حاوی ناقل خالی دو گونه توده اصلی را نشان داد که در اولی شناسایی شدند اما در دومی وجود نداشتند.

خالص سازی بیشتر با HPLC نیمه آماده سازی و شفاف سازی ساختار با آنالیز رزونانس مغناطیسی هسته ای پروتون (^1H NMR) تأیید کرد که این پیک ها با چهار ماکروئید گلیکوزیله ۵۱ عضوی جدید، به نام استامبومایسین های A-D مطابقت دارند. هر چهار ترکیب فعالیت ضد تکثیر علیه رده های سلولی سرطانی نشان دادند و پتانسیل ایجاد عامل ضد تومور را دارند [۸].

۵. متابولومیک و ساخت مدل پیش بینی برای پروژه های زیست شناسی مصنوعی در مقیاس بزرگ

یکی از مراحل حیاتی در ساخت مسیرهای بیوشیمیایی مصنوعی، شناسایی یک ارگانیسم میزبان مناسب است که بتواند مسیرهای متابولیک جدید را در خود جای دهد. این کار را می توان با مدل های متابولیکی در مقیاس ژنوم و پیش بینی در سلیکو فنوتیپ یک ارگانیسم مهندسی شده توسط تعدادی از رویکردهای مبتنی بر محدودیت تسهیل کرد. در حال حاضر ساختن مدل های محاسباتی لازم از حاشیه نویسی ژنوم با توان عملیاتی بالا نسبتاً ساده است، همانطور که مدل سازی مقایسه ای اخیر ۳۷ گونه اکتینومیست نشان می دهد. [۵]

با این حال، برای کاربرد در زیست شناسی مصنوعی، مدل ها باید به صورت دستی و با جزئیات تنظیم شوند. در این فرآیند، متابولومیک با ارائه اطلاعاتی برای اعتبارسنجی و اصلاح مدل، این پتانسیل را دارد که نقش مهمی ایفا کند. ادغام پروفایل های متابولیک اندازه گیری شده تجربی می تواند اهدافی را برای پر کردن شکاف شبکه متابولیک موجودات مدل نشان دهد. در ارگانسیم مدل جدید توالی یابی شده *Chlamydomonas reinhardtii*، تجزیه و تحلیل متابولومیک ۵۷ متابولیت را شناسایی کرد که نمی توانند توسط شبکه متابولیک پیش نویس ساخته شده از حاشیه نویسی ژنوم تولید شوند، که نشان می دهد واکنش های گمشده یا مسیرهای جایگزین برای توضیح بیشتر.

در خط موازی اعتبارسنجی، مجموعه داده های omics اضافی را می توان برای بهبود بیشتر کیفیت مدل ادغام کرد. برای مثال، در *S. coelicolor* تولیدکننده آنتی بیوتیک نشان داده شده است که یک مدل محاسباتی متابولیسم در مقیاس ژنوم، شارها را در طول تغییر متابولیک به تولید متابولیت ثانویه به درستی پیش بینی می کند، و این شارها به شدت با تغییرات مشاهده شده در سطوح رونوشت ژن مرتبط هستند.

اختلاف بین شار پیش بینی شده و سطح رونوشت منجر به شناسایی و تصحیح موفقیت آمیز خطاهای مدل سازی می شود. همان استراتژی برای تجزیه و تحلیل دقیق یک آنتی بیوتیک صنعتی بیش از حد تولید کننده، *Streptomyces clavuligerus*، برای مشخص کردن تغییرات در متابولیسم که بیش از حد تولید کننده را از یک سویه نوع وحشی متمایز می کند، اعمال شد [۱۰].

همراه با اطلاعات ژنومی اضافی، این داده ها روی یک سویه تکامل یافته (که توسط جهش زایی تصادفی ایجاد شده اند) می توانند استراتژی های مهندسی جدید مهمی را برای ایجاد مستقیم بیش از حد تولیدکنندگان متابولیت های ثانویه مورد علاقه پیشنهاد کنند.

۶. چشم اندازهای آینده

علیرغم شکوفایی اخیر در روش شناسی و انتشارات اثبات مفهوم و تحقق فزاینده پتانسیل آن برای حمایت از تحقیقات زیست شناسی مصنوعی، متابولومیک میکروبی هنوز تعدادی چالش از جمله مسائل فنی و محدودیت های تفسیر داده ها را ارائه می دهد. در حال حاضر، استفاده از پلتفرم های جداسازی مکمل برای متابولومیک مبتنی بر LC-MS، پوشش یک چشم انداز شیمیایی ناهمگن بزرگ را ممکن می سازد.

با این حال، شناسایی متابولیت توسط MS به دلیل تنوع شیمیایی و ساختاری بسیار زیاد برای هر توده شناسایی شده، یک مرحله محدودکننده سرعت در جریان کار متابولومیک، به ویژه برای روشن کردن ساختارهای جدید با دانش قبلی کمی باقی

می‌ماند. تاکنون، شناسایی جرم عمدتاً بر اساس تطبیق جرم شناسایی شده با پایگاه‌های داده جرمی موجود و/یا مقایسه زمان ماند و طیف‌های جرمی با ترکیبات استاندارد معتبر است.

در حال حاضر هیچ مخزن زمان نگهداری آزادانه ای برای متابولیت‌ها وجود ندارد که احتمالاً به دلیل تنوع قابل توجه در تنظیمات آزمایشی (و در نتیجه زمان نگهداری) در بین آزمایشگاه‌ها است [۱۳]. علاوه بر این، برخلاف پروتئومیکس، الگوریتم‌های کارآمدی که می‌توانند به طور منطقی الگوهای تکه تکه شدن جرم را برای طیف متابولیت‌های MS پشت سر هم پیش‌بینی و مقایسه کنند (مانند MetFrag) هنوز نیاز به توسعه بیشتر دارند.

بنابراین، تلاش برای توسعه چنین کتابخانه‌ها و ابزارهای (نیمه خودکار) برای جمع‌آوری داده‌ها از پایگاه‌های داده (مانند MassBank، PubChem، HMDB، Metlin) و حاشیه‌نویسی داده‌ها باید در اولویت قرار گیرد. آینده. جدیدترین ساختارهای متابولیت فعال جدید، طبیعی یا ایجاد شده توسط مسیرهای مصنوعی، توسط متابولومیک مبتنی بر LC-MS شناسایی و با تجزیه و تحلیل NMR مشخص شده‌اند.

یکی از رایج‌ترین چالش‌ها در شفاف‌سازی ساختار مبتنی بر NMR، حساسیت کم ذاتی آن است: در حالی که مقدار تنها چند میکروگرم برای تعیین فرمول توسط آنالیز MS بیش از اندازه کافی است، با وجود انقلاب‌های اخیر، برای تعیین ساختار توسط NMR کافی نیست. پیشرفت‌هایی که تکنیک‌های طیف‌سنجی NMR را در مقیاس نانومول حساس کرده است.

از سوی دیگر، عصاره‌های میکروبی شکسته نشده (یا «کثیف») معمولاً حاوی مخلوط‌های پیچیده‌ای از اجزا هستند که اغلب به طیف‌های NMR منجر می‌شوند که به دلیل همپوشانی پیک قابل توجه، تفسیر آنها دشوار است. این منطقه ای است که زیست شناسی مصنوعی قادر خواهد بود بدهی خود را به متابولومیک بازپرداخت کند: زمانی که بیدار کردن خوشه‌های ژنی متابولیت ثانویه جدید با بازسازی و تولید محصول نهایی در سطوح بالا و شاید حتی در اندامک‌های اختصاصی ممکن شود، خالص سازی مقادیر کافی برای شفاف سازی سریع ساختار مبتنی بر NMR بسیار ساده تر خواهد بود. رویکرد مهندسی زیست شناسی مصنوعی نیازمند سطحی از کنترل دقیق است که به ندرت در سیستم‌های بیولوژیکی به دست می‌آید. [۱۱]

۷. نتیجه گیری

ترکیب اخیر زیست شناسی مصنوعی با فناوری میکروسیال به دلیل توانایی آن در نظارت و دستکاری سیستم‌ها در سطح تک سلولی به صورت خودکار، با توان بالا و کنترل میکرو محیطی، توجه را به عنوان یک استراتژی به سوی پیشرفت در این جهت به خود جلب کرده است. برای پشتیبانی از این توسعه، به‌روزرسانی‌های جعبه ابزار متابولومیکس نیز مورد نیاز است. اولین قدم‌ها به

سمت تکنیک‌های پروفایل متابولیک مبتنی بر میکروسیال‌ها قبلاً انجام شده است، و اخیراً استراتژی‌هایی برای تجزیه و تحلیل متابولومیک سلولی نیز گزارش شده است.

چالش‌های کلیدی باقی مانده شامل توسعه تکنیک‌های تشخیص بسیار حساس، طیف گسترده‌ای از قابلیت شناسایی متابولیت مورد نیاز و امکان ادغام تجزیه و تحلیل متابولیک با دستگاه‌های میکروسیال است. روش‌های قوی شیمی تحلیلی پیشرفته و پیشرفت‌های تکنولوژیکی مورد بحث در بالا، در ترکیب با توسعه مداوم روش‌های محاسباتی جدید برای تفسیر داده‌ها، به تقویت نقش متابولومیک به عنوان قوی‌ترین متحد زیست‌شناسی مصنوعی کمک خواهد کرد.

۸. مراجع

- [1] Bentley, S.D., Chater, K.F., Cerdeno-Tarraga, A.M., Challis, G.L., Thomson, N.R., James, K.D., Harris, D.E., Quail, M.A., Kieser, H., Harper, D., Bateman, A., Brown, S., Chandra, G., Chen, C.W., Collins, M., Cronin, A., Fraser, A., Goble, A., Hidalgo, J., Hornsby, T., Howarth, S., Huang, C.H., Kieser, T., Larke, L., Murphy, L., Oliver, K., O'Neil, S., Rabinowitsch, E., Rajandream, M.A., Rutherford, K., Rutter, S., Seeger, K., Saunders, D., Sharp, S., Squares, R., Squares, S., Taylor, K., Warren, T., Wietzorrek, A., Woodward, J., Barrell, B.G., Parkhill, J. and Hopwood, D.A. (2002) Complete genome sequence of the model actinomycete *Streptomyces coelicolor* A3(2). *Nature* 417, 141–147.
- [2] Bérdy, J. (2005) Bioactive microbial metabolites. *J. Antibiot. (Tokyo)* 58, 1–26.
- [3] Dettmer, K., Aronov, P.A. and Hammock, B.D. (2007) Mass spectrometrybased metabolomics. *Mass Spectrom. Rev.* 26, 51–78.
- [4] Ellis, D.I. and Goodacre, R. (2011) Metabolomics-assisted synthetic biology. *Curr. Opin. Biotechnol.* 23, 1–7
- [5] Henry, C.S., DeJongh, M., Best, A.A., Frybarger, P.M., Linsay, B. and Stevens, R.L. (2010) High-throughput generation, optimization and analysis of genomescale metabolic models. *Nat. Biotechnol.* 28, 977–982.
- [6] Hollywood, K., Brison, D.R. and Goodacre, R. (2006) Metabolomics: current technologies and future trends. *Proteomics* 6, 4716–4723.
- [7] Kersten, R.D. and Dorrestein, P.C. (2009) Secondary metabolomics: natural products mass spectrometry goes global. *ACS Chem. Biol.* 4, 599–601.
- [8] Laureti, L., Song, L., Huang, S., Corre, C., Leblond, P., Challis, G.L. and Aigle, B. (2011) Identification of a bioactive 51-membered macrolide complex by activation of a silent polyketide synthase in *Streptomyces ambofaciens*. *Proc. Natl. Acad. Sci. U.S.A.* 108, 6258–6263.
- [9] Medema, M.H., Alam, M.T., Breitling, R. and Takano, E. (2011) The future of industrial antibiotic production: from random mutagenesis to synthetic biology. *Bioeng. Bugs* 2, 230–233
- [10] Medema, M.H., Alam, M.T., Heijne, W.H., van den Berg, M.A., Muller, U., Trefzer, A., Bovenberg, R.A., Breitling, R. and Takano, E. (2011) Genome-wide gene expression changes in an industrial clavulanic acid overproduction strain of *Streptomyces clavuligerus*. *Microb. Biotechnol.* 4, 300–305.
- [11] Medema, M.H., Breitling, R., Bovenberg, R. and Takano, E. (2011) Exploiting plug-and-play synthetic biology for drug discovery and production in microorganisms. *Nat. Rev. Microbiol.* 9, 131–137.
- [12] Nielsen, J. and Oliver, S. (2005) The next wave in metabolome analysis. *Trends Biotechnol.* 23, 544–546
- [13] Patti, G.J. (2011) Separation strategies for untargeted metabolomics. *J. Sep. Sci.* 34, 3460–3469.

[14] Ro, D.K., Paradise, E.M., Ouellet, M., Fisher, K.J., Newman, K.L., Ndungu, J.M., Ho, K.A., Eachus, R.A., Ham, T.S., Kirby, J., Chang, M.C., Withers, S.T., Shiba, Y., Sarpong, R. and Keasling, J.D. (2006) Production of the antimalarial drug precursor artemisinic acid in engineered yeast. *Nature* 440, 940–943